

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОХОРОНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ТРАНСКОРДОННИХ ПІДЗЕМНИХ ВОД

Підземні води є важливим компонентом навколишнього середовища. Правове регулювання їх охорони та використання здійснюється національним екологічним законодавством, проте, Україна розділяє водоносні горизонти з такими сусідніми державами як: Польща, Білорусь, Румунія, Молдова, тому правового аналізу потребують міжнародні норми, що встановлюють своєрідні рамки для національного правового регулювання зазначених водних об'єктів.

З'ясування і тлумачення основних понять та інститутів водного права як сукупності норм, що регулюють охорону та використання обмеженого та вразливого природного ресурсу, є актуальними у зв'язку із загостренням водних проблем у світі. Для організації раціонального водокористування важливою є класифікація водних об'єктів, залежно від якої здійснюється водний режим та охорона вод. Проте, діюче водне законодавство України досі не містить визначення таких понять як «підземні води», «транскордонні підземні води», на чому неодноразово акцентується увага науковців [1; 2; 3].

Поняття транскордонних вод та їх регулювання визначаються Конвенцією про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер від 17 березня 1992 р., відповідно до якої транскордонні води – це будь-які поверхневі або підземні води, які позначають, перетинають кордон між двома чи більше державами, або розташовані на таких кордонах. Безумовно, враховуючи то факт, що зазначений нормативний акт ратифіковано Україною[4], національне водне законодавство має бути доповнено відповідними правовими нормами.

Досить довгий час на міжнародному рівні домінувала концепція необмеженого суверенітету держави над природними ресурсами, що

знаходяться на її території, навіть якщо вони знаходяться одразу на території декількох держав [5].

Втім, на сьогодні сформувалася протилежна доктрина, яка визнана міжнародною спільнотою як такою, що встановлює обмеження щодо державного суверенітету над транскордонними природними ресурсами. Відповідно до концепції спільноти інтересів (community of interests), яка була визнана Міжнародним Судом ООН, всі держави, що розділяють між собою водний ресурс мають спільний інтерес у користуванні ним [6, с. 85; 7, с. 27]. Це означає, що держава не може користуватися водним об'єктом у такий спосіб, який би завдав шкоди сусіднім державам-учасникам цієї спільноти інтересів. Тобто, перед тим як вчинити будь-яку дію щодо транскордонних підземних вод, необхідно спочатку взяти до уваги інтереси сусідніх держав, що також розділяють даний природний об'єкт.

Використання транскордонних підземних вод повинно здійснюватися відповідно до основних принципів, зокрема, принципу справедливого та раціонального користування транскордонними підземними водами, який означає, що такі водні об'єкти мають використовуватися з урахуванням усіх фактичних обставин. Комісія з міжнародного права ООН навела список таких обставин, але зазначила, що він не є вичерпним [8, ст. 5]. До таких фактичних обставин належать: кількість населення в державі, що розраховує на даний водний об'єкт; соціальні, економічні потреби, а також потреби нинішніх та майбутніх поколінь; природні характеристики водоносного горизонту; спосіб використання об'єкта; роль об'єкта в екосистемі тощо. При визначенні чи користуються держави у справедливий та раціональний спосіб транскордонними підземними водами, необхідно зважити всі ці фактичні обставини. Міжнародна практика свідчить про те, що висновок щодо справедливого та раціонального використання зазвичай робить спільна комісія, яка складається з представників зацікавлених держав чи третьої держави [7, с. 20].

Інший важливий принцип, який набрав широкого визнання – це принцип оцінки впливу на довкілля [9, с. 137]. Відповідно до цього принципу, перед тим

як розпочати індустріальну діяльність поблизу державного кордону, держава має розрахувати вірогідність можливого впливу на довкілля, у тому числі й на транскордонні природні ресурси. На практиці це означає, що перед тим як побудувати індустріальний об'єкт над підземними водами, що мають транскордонний характер, спочатку необхідно врахувати можливий вплив на даний об'єкт в іншій державі. У протилежному випадку Україна як держава буде нести міжнародно-правову відповідальність перед державою, якій завдано відповідну шкоду.

Особливість даного питання полягає у тому, що навіть якщо певні дії держави є законними відповідно до національного законодавства, держава може порушити міжнародні норми щодо користування спільними природними ресурсами. Наприклад, для забезпечення потреб населення держава починає активніше видобування питної води з водоносного горизонту, який простягається під юрисдикціями декількох держав. Як відомо, при надмірному видобуванні води з-під землі, утворюється кут падіння, за яким рівень води усюди, окрім точки видобування стрімко падає. Це призводить до засушення земель сільськогосподарського призначення над усією територією водного об'єкта. Тобто, навіть якщо воду видобувають на території України на законних підставах, шкоду може бути завдано на відстані сотні кілометрів у сусідній державі.

Отже, існування міжнародних норм щодо регулювання транскордонних підземних вод зумовлюють дуальну природу їхнього правового регулювання. Саме тому важливо імплементувати міжнародні стандарти в українське законодавство та неухильно їх дотримуватися. Транскордонні природні ресурси, зокрема, підземні води, базуються на спільних інтересах держав, які завжди мають бути взяті до уваги та збалансовані, адже спільні природні ресурси визначають взаємний та компромісний характер регулювання їх охорони та використання. Ефективність міжнародного права залежить від того, як держави реалізують його рекомендації, імплементують до свого законодавства. Нерозвинене національне законодавство може призводити до

неналежного виконання угод, наслідком чого є негативний результат дотримання міжнародних правових норм.

Список використаних джерел:

1. Плотнікова О.О. Правовий режим використання та охорони підземних вод // Юридичний вісник. – 2000. – № 2. – С. 97-100.
2. Джуган В.О. Правове регулювання використання та охорони вод в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсове право» / В. О. Джуган. – К., 2009. – 19 с.
3. Сердюк О. В. Правові засади використання підземних вод [Текст] : автореф. дис. на здобуття ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 «Земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсове право» / О. В. Сердюк. – Х., 2014. – 20 с.
4. Про приєднання України до Конвенції про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер: Закон України від 1 липня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 34, ст. 282.
5. Permanent Sovereignty over Natural Resources, U.N. Doc. A/Res/1803 (1962).
6. Gabcikovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment, 1997 I.C.J.7.
7. River Oder (U.K./Poland), 1929, P.C.I.J. Ser. A No. 23, Judgment No. 16.
8. Draft Articles on the Law of Transboundary Aquifers, A/RES/63/124 (2008).
9. Case Concerning Pulp Mills on the River Uruguay (Order on Provisional Measures), 2006, I.C.J. 113.

Олещенко В.І. Правове забезпечення поліваріантності режиму охорони природних комплексів територій та об'єктів, що особливо охороняються.....	352
Петлюк Ю.С. Нормативні та доктринальні підходи до визначення поняття лісу.....	357
Піддубна Д.С. Рослинні ресурси на шляху отримання меду – органічний напрям сучасної екологічної політики.....	360
Романко С.М. Еколого-правова політика у сфері зміни клімату : теоретичні характеристики та співвідношення із екологічною політикою.....	365
Слепченко А.А. Еколого-правова складова позашкільної освіти в учнівських лісництвах потребує посилення.....	370
Сустнов Є.П. Сучасні тенденції розвитку екологічного законодавства України в контексті екосистемного підходу.....	375
Туліна Е.С. Правове регулювання поширення та чисельності інвазійних видів рослин: постановка проблеми.....	380
Черкашина М.К. Деякі питання правового регулювання охорони та використання транскордонних підземних вод.....	384
Яремак З.В. Правовий характер екологічного конфлікту.....	388
Дмитренко І.М. Органічне товаровиробництво як чинник забезпечення біологічної безпеки: правовий аспект.....	391
Коваль К.Л. Взаємозв'язок ресурсозбереження та енергозбереження.....	393
Кухар О.В. Правове регулювання утилізації непридатних пестицидів: проблеми та шляхи вирішення.....	396
Олійник Ю.С. Теоретичні підходи до визначення поняття клімату як об'єкта екологічних правовідносин.....	400
Оніщенко О.Ю. Удосконалення законодавства у сфері захисту тварин від жорстокого поводження.....	403
Статівка О.О. Актуальні виклики заповідної справи: до питання про перспективи створення об'єктів Смарагдової мережі в Україні.....	407
Ткаченко О.М. Щодо юридичного визначення поняття «безпечне довкілля».....	412
Щиглов Є.О. Нормативно-правове регулювання обліку об'єктів і речовин, що шкідливо впливають на стан довкілля.....	417

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

**Кафедра аграрного, земельного та екологічного права імені
академіка В.З. Янчука**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**«РОЗВИТОК АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ТА
ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА НА ЗЛАМІ ТИСЯЧОЛІТЬ»,**

**присвяченої 120-річчю
Національного університету біоресурсів і природокористування України**

18–19 травня 2018 р.

У збірнику представлено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток аграрного, земельного та екологічного права на зламі тисячоліть», присвяченої 120-річчю Національного університету біоресурсів і природокористування України, проведеної 18–19 травня 2018 р. у Національному університеті біоресурсів і природокористування України.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

Розвиток аграрного, земельного та екологічного права на зламі тисячоліть : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 18–19 травня 2018 р.) / За заг. ред. д.ю.н., проф. В.М. Єрмоленка. – К., 2018. – 427 с.

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

**«РОЗВИТОК АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО ТА
ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА НА ЗЛАМІ ТИСЯЧОЛІТЬ»,**

присвяченій 120-річчю

Національного університету біоресурсів і природокористування України

18–19 травня 2018 р.

Формат 60×84 1/16. Тираж 100 пр. Ум. друк. арк. 27,75. Зам. № 265

Видавець і виготовлювач ТОВ «ЦП «КОМПРИНТ»

03150, Київ, вул. Предславинська, 28

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру

суб'єкта видавничої справи ДК № 4131 від 04.08.2011 р.

email: komprint@ukr.net